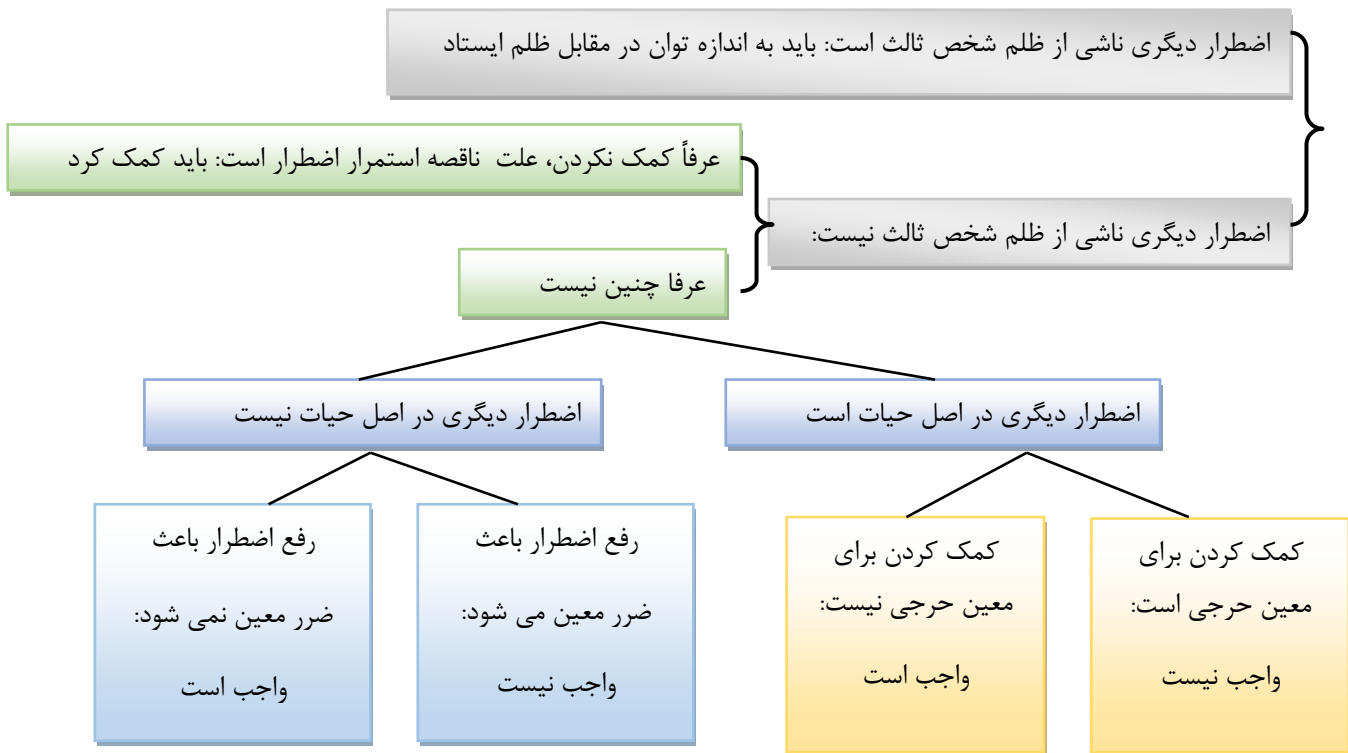

جمع بندی بحث:

با توجه به مجموع آنچه خواندیم، می شود مسئله را چنین جمع بندی کرد:

درس خارج فقه ائمه اربعین

در این باب، نکاتی را باید توجه کرد:

(الف) در جایی که کمک واجب است، ظاهراً فرقی بین مسلمان و غیرمسلمان نیست اگرچه کمک کردن به مسلمان، واجب موکد است. اما کمک کردن به کسیکه از نظر شرع، خونش هدر است، واجب نیست.

(ب) در برخی موارد مثل طبیعی که مانع از طبابت ندارد و یا کسیکه هیچ مانعی ندارد و در مقابلش حیوانات فردی را می خورد، عرفاً چنین فردی، شریک در اضطرار است و لذا بر او واجب است که حفظ نفس کند.

(ج) در مواردی که رفع اضطرار از دیگری واجب نیست، اقدام به رفع اضطرار غیر، مستحب است و نسبت به برادران دینی مستحب موکد است.

(د) ضرری که باعث می شود بگوئیم اگر معین دچار آن شود، رفع اضطرار غیر بر او واجب نمی شود اعم است از ضرر بدنی، مالی و آبرویی، البته اگر ضرر عقلاً موجود باشد ولی به اندازه ای نباشد که عرفاً آن را ضرر به حساب آورند (مثل اعطای آب یا یک نان)، چنین ضرری مانع از وجوب نیست.

ه) وجوب در این موارد، واجب کفایی است و احتمال اینکه دیگری به این کار اقدام می کند، رافع تکلیف نیست ولی اگر کسی یا سازمانی مسئول رفع اضطرار از کسی است و احتمال اقدام آن سازمان به صورت عقلایی وجود دارد، مکلف لزومی ندارد ابتداءً اقدام کند.

و) ممکن است ان یقال: درباره انسان هایی که مسئولیت آنها با شماس است (یا مسئولیت شرعی آنها با شماس است مثل فرزند و همسر و پدر و مادر، یا مسئولیت عرفی آنها با شماس است مثل معلم دبستان نسبت به شاگردان در کوه)، فرد حتی اگر دچار حرج یا ضرر شود، باید به حفظ نفس آنها اقدام کند و اگر اضطرار کمتر از حفظ نفس دارند، واجب است در رفع آن بکوشد الا اینکه منجر به حرج شود.

ز) اگر رفع اضطرار از غیر، مستلزم ارتکاب حرام است، تنها در صورتی می توان مرتکب حرام شد که رفع اضطرار واجب باشد و ملاک وجوب از ملاک حرمت، اقوی تشخیص داده شود.
هذا تمام الکلام فی الترفیح.

